

Lezing Studiedag Maconnieke Stichting Ritus en Tempelbouw

De Rode Hoed, Amsterdam

24 september 2011

Sigarenwinkel

Ik ben niets.

Ik zal nooit iets zijn.

Ik kan ook niet iets willen zijn.

Afgezien daarvan koester ik alle dromen van de wereld.

Fernando Pessoa (1928)

Vert. August Willemsen

Een voortstuwende wereldorde middels verzoening Prometheus en Hermes

Fons Elders

samenvatting

Intro: de titel impliceert vragen die belangrijker zijn dan mijn antwoorden maar zonder oriëntatie worden vragen zinloos. Vandaar een persoonlijke queeste.

De idee van een 'wereldorde', dynamisch en tijdloos, veronderstelt een allesomvattende eenheid die zich dualistisch en pluralistisch manifesteert. Dit door liefde gedreven inzicht, ofwel *amor intellectualis*, is ouder dan Spinoza, ouder dan Plotinus, ouder dan de tijdgenoten Pythagoras, Heraclitus, Boeddha en Laotzu. Het is zo oud als de mensheid. Het getuigt dan ook van intellectuele hoogmoed en cultureel -psychologische dwaasheid dit idee en dit verlangen als niet ter zake doende terzijde te schuiven.

Een bezielde, 'bewuste' kosmos of natuur is de essentie van het animistisch wereldbeeld dat op alle continenten aanwezig was of nog is, zoals in Japan. De term "voortstuwende" wereldorde suggereert een immanent -vitale, evolutionair werkende kracht in de natuur. Die kracht manifesteert zich in de menselijke intuïtie als een besef van een allesomvattende *eenheid in verscheidenheid*, "*e pluribus unum*".

Een alles doordringende Eenheid is als ZIJN in alle werkelijkheid aanwezig: transcendent en immanent tegelijk. Het ZIJN als Eenheid is per definitie onzichtbaar en zonder gestalte of vorm. Het is de diepste spirituele

kracht waarvoor een mens zich kan openstellen, en als zodanig de bron voor satori. Het is de kracht die een mens, gewild of niet, uit de 'normaliteit' van zijn ervaringen rukt, in essentie te vergelijken met de doodservaring. Deze immanente kracht is het positieve lot van Anthropos, de mens, wiens bewustzijn in staat is de grens van zijn eindigheid te beseffen, en daardoor in staat blijkt om de allesomvattende, *immanente, in zich aanwezige*, 'voortstuwende' levenskracht *bewust* tot zich toe te laten.

Luister naar deze queeste, samengevat in een tiental punten, zoals u naar muziek of een prozaïsch gedicht luistert.

De verzoening van Prometheus en Hermes weerspiegelt de tweeledige traditie van de Vrijmetselarij, waarin vooruitgangsgeloof à la Prometheus hand in hand gaat met een diep respect voor de traditie van Hermes in de *hermetische gnosis*.

Creatieve verbeelding

De creatieve verbeelding is het hoogste en diepste ken -orgaan van een mens. Creatieve verbeelding is een daad van zien en gelijktijdig 'grijpen' van werkelijkheid op meerdere niveaus. Creatieve verbeelding combineert de daad van 'zien' met de daad van het scheppen. Het leeft in een mentale en emotionele houding die zowel passief als actief is. Creatieve verbeelding is in staat de wereld in zijn veelvoudige lagen te beschouwen, en daaraan iets bijzonders te onttrekken conform iemands beroep en talent. Creatieve verbeelding is geen homogene operatie maar een manifestatie van de synergie van de verschillende *lagen* van intelligentie. Ik onderscheid, schematisch weergegeven, zes lagen: spontane *intuïtie*; *redeneren* via abstraheren en generaliseren; pragmatische intelligentie, voortvloeiend uit zintuiglijke ervaringen; de *instinctieve ken*-processen van het lichamenlijk bewustzijn; het *persoonlijk onder -bewuste*, zich uitend in dromen, en het *collectief onbewuste*, ofwel het genetisch domein dat ons evolutionair verbindt met voorouders, dieren, planten, mineralen, de quantum en sub-quantum fysische orde, dus met de *makrokosmos*.

Een voorwaarde voor *creativiteit* is een minimaal *fluidum* tussen verschillende lagen van menselijke intelligentie, met name tussen bewuste en onbewuste strevingen en ervaringen, respectievelijk de eerste drie lagen en de tweede drie lagen. Een *amorele attitude* kan ons helpen de sluis tussen het bewuste en onbewuste te openen, zonder onmiddellijk in paniek te raken door de overvloed aan beelden en ervaringen. Iedere bewustzijnslaag heeft zijn eigen logica en creëert daardoor een andere opening tot de werkelijkheid binnen en buiten ons *kleine zelf*. De zes lagen vormen een spiraal. De intuïtie put zijn spontane inzichten uit de verborgen kennis van de drie niet-bewuste lagen.

Anonymus ofwel de vier fasen van niet-weten en weten

De verschillende bewustzijnslagen verklaren waarom we ons levenlang steeds opnieuw door de opwaartse of neerwaartse spiraal van Anonymus wandelen. Anonymus is mijn naam voor de vier fasen of leerprocessen van weten en niet-weten: fase één: *niet weten dat je niet weet*; fase twee: *weten dat je niet weet*, de Socratische fase; fase drie: *niet-weten dat je weet*, de fase die een beslissende rol speelt in onze relatie tot het onderbewuste en onbewuste; fase vier: *weten dat je weet*, waarbij we er verstandig aan doen weer achteraan aan te schuiven, want de absolute waarheid ofwel alles omvattende Eenheid is een mens niet gegeven. “We get nearer to the truth but we will never reach the truth.” Karl Popper

Wie zichzelf kent, kent het Al

Het *Corpus Hermeticum* uit de eerste eeuw van onze jaartelling formuleert in hfst. VIII de universele wet van de alles omvattende transformatie, ofwel het inzicht dat “Geen van de bestaande Dingen vergaat, want mensen in dwaling spreken over hun veranderingen als Vernietiging en Doden”. Maar niets in de Kosmos wordt vernietigd.

Hermes, sprekend tot zijn zoon Tat: “Oh zoon, begrijp wat God, wat Kosmos [is], wat een leven is dat niet kan sterven, en wat een leven dat onderworpen is aan ontbinding. Ja, begrijp de Kosmos is door God en in God, maar de Mens door Kosmos en in Kosmos.”

“Wie zichzelf kent, kent het Al” spreekt Hermes-Trismegistos tot Asclepius, eraan toevoegend: “Dat is de wedergeboorte, mijn jongen”.

DH IX,4. Aforismen van Hermes Trismegistos aan Asclepius.

Wholeness and its Implicate Order

David Bohm, quantum fysicus en wijsgerig kosmoloog, is één van de origineelste denkers van de 20e eeuw. Zijn ideeën over mens en kosmos zijn revolutionair doordat zij een ultra -holistische visie schetsen waarin geen enkel gegeven, vanaf de subatomaire deeltjes in de Impliciete Orde tot de ons vertrouwde vormen in de Manifeste Orde ofwel Expliciete Orde (Explicate Order), onafhankelijk van elkaar opereert. Zijn kosmische visie verbindt letterlijk alles met al het andere. In beginsel kan ieder individueel element “gedetailleerde informatie over ieder ander element in het universum” communiceren. Hij spreekt over – ik citeer:

“The unbroken wholeness of the totality of existence as an undivided flowing movement without borders.” “De ongebroken heelheid van de totaliteit van bestaan als een ongedeelde stromende beweging zonder grenzen”, noemt hij de “holomovement”. Dit alles omvattend proces is de grondslag van alle materie,

energie en informatie. In alle processen is sprake van informatie overdracht, met als gevolg: *intelligentie transformeert materie middels informatie*.

De Expliciete of Manifeste Orde gaat continu over in de Impliciete Orde die op zijn beurt weer transformeert in-en-naar de Expliciete Orde. Dit proces, ofwel 'holomovement' impliceert bewustzijn met als gevolg dat "the implicate order is getting to know itself better". In de diepte van de Impliciete Orde, is er naar het oordeel van Bohm sprake van een "consciousness, deep down – of the whole of mankind."

De Stoa in de Grieks-Romeinse Oudheid veronderstelde een intrinsieke *logos* in de kosmos, 'logos' te vertalen met intellect, rede, wetmatigheid naargelang de definitie van deze woorden. Logos en Kosmos zijn identiek voor de Stoïcijnen, ofwel *materie is bewust zijn*.

De vraag of natuur dan wel kosmos de door mensen geformuleerde natuurwetten nodig heeft om te bestaan zoals natuur en kosmos bestaan, kan en moet zelfs ontkennend beantwoord worden. Niettemin beschrijven natuurwetten tal van processen binnen het universum die getuigen van enig inzicht in die processen. Het 'inzicht' in deze processen noem ik het *intrinsiek bewustzijn* van de fenomenen waarop natuurwetten betrekking hebben. *Materie* is doortrokken van *bewustzijns-patronen*, dragers van inherente *informatie* over alles wat onder materie valt. Spinoza's *Natura sive Deus*, is hiermee een gegeven.

David Bohm en het animistisch wereldbeeld met daartussen de oude wijsheidstradities complementeren elkaar op indrukwekkende wijze.

ACCEPTING THE WAY
IT IS AND IS NOT AND BOTH
AND NOT BOTH, IT IS!

Aanvaard de weg
Het is en is niet en beiden
En niet beiden, het is!

The Two Hermes: Mercurius and Trismegistus

Antoine Faivre maakt de onderscheiding omdat Mercurius en Trismegistus elkaar in de Westerse verbeelding soms overlappen. De eerste is gids en bemiddelaar, variërend van de transitie van zielen tot diefstal; de tweede een meester in speeches en interpretaties. De Grieken in Alexandrië zagen in het begin van onze jaartelling een overeenkomst tussen Thoth en Hermes. Het *Corpus Hermeticum* presenteert Hermes als een god, een wijze, een leerling van *NOUS* of Goddelijk Intellect.

Faivre: "Trismegistus'succes in de Renaissance profiteerde van het grote enthousiasme voor Mercurius, met als resultaat dat in de zestiende eeuw Hermes de culturele verbeelding onder beide vormen krachtig binnendrong, tot het punt dat hij voor alles kon worden ingezet... Zijn presentie als Trismegistus... en Hermetist in de preciese betekenis van het woord: edities, studies, en commentaren van het *Corpus Hermeticum*, leidde tot het inzicht: *Waar Hermes passeert, wint de religieuze verdraagzaamheid*.

De belangrijkste eigenschap van Hermes-Trismegistus is zijn katalyserende rol in het verbinden van speculatie en inspiratie, logos en Sybillen, geschiedenis en mythe, aldus Faivre. De belangrijkste eigenschap van Hermes-Mercurius is zijn rol als bemiddelaar. Hij belichaamt het evenwicht tussen Apollo en Dionysus. Hij verschijnt als Mercurius in Botticelli's Primavera.

Mercurius' staf (caduceus) is de 'tertium datur': er is altijd een derde mogelijkheid, terwijl de hermetische rede (ratio hermetica) allereerst betekent dat de natuur pluralistisch is, en dat deze pluraliteiten concrete dingen zijn. Prometheus zonder Hermes is gevaarlijk. Tjeu van den Berk schrijft over Hermes als de alchemist die de kunst van transformatie beheerst.

Aristoteles' drie logische beginselen...zie Thoth: 2011 – *Waar is het Paradijs en hoe kom ik daar?* In casu: Het denken in substanties is misleidend, en Het denken in identiteiten leidt tot uitsluiting.

De Verzoening van Prometheus en Hermes – video fragment Millennium Nacht 2000 VPRO

Ter afsluiting

Alleen al de woorden *Voortstuwende Wereldorde* hebben mij geïnspireerd de grenzen van de menselijke verbeeldingskracht op te zoeken, in het besef dat de grens van de verbeelding de grens is van een werkelijkheid die onbegrensd is, en dus beter verdient dan *niet-weten dat men niet-weet*, of *weten dat men niet weet*.

Ik heb geprobeerd om fase drie: *niet weten dat men weet*, het volle pond te geven.

THE HERE AND THE NOW
WITHOUT BORDERS AND LIMITS
INFINITE PRESENCE

Het hier en het nu
Zonder grenzen en eindens
Tijdloos aanwezig

Ik zal vanmiddag in mijn introductie tot Abdullahi Ahmed An-Na'im wijzen op enkele frappante overeenkomsten tussen zijn visie, en dit betoog.

Ik heb het voorrecht gehad mensen te ontmoeten zoals Abdul An-Na'im, David Bohm, Asma Barlas, Noam Chomsky of Ömer Özsoy die in staat zijn een wereldbeeld te schetsen waarin zij cynisme en relativisme de rug toekeren, om het mysterie mens en kosmos een kans te geven.

La Source, St. Jean de Valérisclé, France

September 21, 2011